

REGIMURI MATRIMONIALE: ASPECTE DE DREPT COMPARAT

Valentina CEBOTARI,
doctor în drept, conferențiar universitar

Orice căsătorie se încheie cu scopul de a întemeia o familie și, inevitabil, duce la apariția efectelor personale și patrimoniale între soți. Aceste consecințe, atât de ordin personal, cât și de ordin patrimonial, nu pot fi evitate chiar dacă soții s-ar strădui să o facă. Familia are nevoie de o locuință, de hrană și alte mijloace necesare ducerii traiului cotidian. Toate acestea se pot realiza doar prin bani și bunuri care sunt sau vor fi dobândite de către soți și care formează efectele pecuniare ale căsătoriei. Studiul acestor raporturi patrimoniale de căsătorie este necesar pentru a putea determina rolul dreptului în relațiile de familie și punctele de legătură cu dreptul civil privit din punctul de vedere al soților ca participanți la circuitul civil.

Sistemul de reguli juridice, care reglementează efectele patrimoniale ale căsătoriei, doctrina le-a denumit *regim matrimonial*. Desigur, în familie întâlnim un spectru de relații patrimoniale mai larg decât cele care sunt reglementate de regimul matrimonial, deoarece acestea vizează doar acele relații care constituie efectele pecuniare ale căsătoriei și nicidecum pe cele care afectează problemele succesiunii, ale contractelor. În literatura de specialitate întâlnim mai multe definiții ale regimului matrimonial, printre acestea: *un regim matrimonial este deci un ansamblu de reguli care ocârmuiesc chestiunile de ordin pecuniar ce se nasc din unirea soților prin căsătorie*¹; „totalitatea normelor juridice care reglementează relațiile dintre soți și terțele persoane privind bunurile soților constituie regimul juridic al bunurilor soților, adică regimul matrimonial”²; „regimul matrimonial constă în ansamblul regulilor care ocârmuiesc raporturile dintre soți privitoare la bunurile lor, precum și raporturile în care ei intră cu terții în calitatea lor de soți”³ sau „statutul care reglementează interesele patrimoniale ale soților în timpul căsătoriei”⁴.

Din definițiile reproduse mai sus pot fi deduse unele consecințe, care constituie, în fond, puncte comune ale acestora. Astfel, se poate observa că „regimurile matrimoniale”: nu constituie decât un ansamblu de reguli juridice care reglementează raporturi patrimoniale

generate de instituția căsătorie, că aceste raporturi îi au drept subiecți principali pe soți și că, în fine, terții pot să fie și ei vizați de efectele pecuniare specifice căsătoriei.⁵

În majoritatea legislațiilor altor țări, la fel ca și în legislația Republicii Moldova, sunt prevăzute două regimuri matrimoniale: unul *legal* și altul *convențional*. Libertatea soților în determinarea regulilor care guvernează raporturile lor patrimoniale se exprimă în alegerea inițială între regimul legal sau regimul convențional; această libertate se poate manifesta și ulterior, prin schimbarea voluntară a regimului matrimonial.

Regimul legal al bunurilor soților se aplică soților în tăcerea lor, dacă ei nu au încheiat un contract matrimonial. Acest regim este prestabilit de lege, este un fel de veșmânt, prin care legea îmbracă cu autoritate relațiile pecuniare ale soților, care din ignoranță sau cu bună-știință s-au abținut să încheie un contract matrimonial prin care să-și aleagă un alt regim matrimonial.

Dacă soții încheie un contract matrimonial, ei pot alege unul din regimurile-modele propuse de lege; ei pot, eventual, să-și creeze un regim original, combinând anumite elemente împrumutate de la mai multe regimuri.

Structura internă a regimurilor matrimoniale legale diferă de la stat la stat. Însă, o clasificare generală poate fi efectuată după criteriul împărțirii între soți a activului și pasivului patrimoniului lor. Din acest punct de vedere, regimurile matrimoniale pot fi *de comunitate, de separație și mixte*.

Regimul de comunitate, specific pentru mai multe legislații, poate fi devizat în:

✓ comunitate universală care cuprinde toate bunurile soților (caracteristic pentru Țările de Jos, Danemarca, Norvegia, Suedia etc.);

✓ comunitatea de achiziții care cuprinde doar bunurile achiziționate cu titlu oneros în timpul căsătoriei, cu unele excepții (Franța, România, Spania, Rusia, Ucraina, Moldova, Polonia, Portugalia, 8 state ale SUA etc.).

Regimurile de separație (Austria, Australia, Grecia, Egipt etc.), indiferent de varietatea lor, datorită specificului legislației în diferite țări, se caracterizează prin faptul că soții dețin patrimoniul destinate și independente, ceea ce exclude prezența între soți a unei mase de bunuri comune. Soții sunt separați atât în activul patrimoniului, cât și în pasivul acestuia, ceea ce înseamnă că ei pot contracta cu oricine, chiar și unul cu altul, și că răspunderea pentru obligațiile contractate o poartă doar soțul debitor și în nici un caz ambii soți.

Regimurile matrimoniale mixte, sunt, de fapt, acelea care cel mai des au o natură convențională, deoarece împrumută reguli de la regimurile de comunitate și de la regimurile de separație (Burkina Faso, Camerun – stabilit prin lege; în alte state poate exista doar prin încheierea unui contract matrimonial).

Regimurile matrimoniale convenționale sunt acelea care se stabilesc de către soți prin încheierea de contracte matrimoniale. Libertatea încheierii contractelor matrimoniale este consacrată în majoritatea legislațiilor statelor. Această libertate este bazată pe autonomia de voință a părților, dar, totodată, ține cont de specificul reglementărilor legale de familie care diferă de la țară la țară. Astfel, în mai multe legislații,

contractul matrimonial, pe de o parte, are un câmp de aplicare foarte vast, fiind posibilă încheierea unor acte prohibite în dreptul comun, iar, pe de altă parte, câmpul de aplicare poate fi restrâns prin interdicțiile expres prevăzute în lege.

Important este că nivelul dezvoltării legislației, care a consacrat principiul libertății convențiilor matrimoniale din Europa și alte țări ale lumii, a fost încorporat și în legislația Republicii Moldova, anume – în Codul familiei din 2001, acordând astfel soților posibilitatea de a-și alege regimul matrimonial de care ei se vor ghida pe parcursul căsătoriei.

Note:

¹ C.Hamangiu, I.Rosetti-Bălănescu, A.Băicaianu. *Tratat de drept civil român*. Vol.III. – București: ALL, 1988, p.1.

² I.P. Filipescu. *Tratat de dreptul familiei*. – București: ALL Beck, 2000, p.42.

³ I.Albu. *Dreptul familiei*. – București: Editura Didactică și Pedagogică, 1975, p.118.

⁴ M.Eliescu. *Curs de regimuri matrimoniale*. – București, 1948, p.3.

⁵ *A se vedea*: P.Vasilescu. *Regimuri matrimoniale. Partea Generală*. – București: Rosetti, 2003, p.18.